

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Факультет історії, політології та національної безпеки
Кафедра всевітньої історії та філософії

СИЛАБУС
нормативної навчальної дисципліни

ІСТОРІЯ ПЕРВИСНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

підготовки бакалавра

спеціальності: 014 – Середня освіта
освітньо-професійної програми Середня освіта. Історія, правознавство,
спеціальності: 032 – Історія та археологія освітньо-професійної програми Історія,
європеїстика, археологія

Силабус навчальної дисципліни «ІСТОРІЯ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ» підготовки бакалавра галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта, за освітньо-професійною програмою Середня освіта. Історія, правознавство та галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія, за освітньо-професійною програмою Історія, європеїстика, археологія.

Розробник: Вікторія Білик, кандидат історичних наук, доцент.

Силабус навчальної дисципліни затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії та філософії

(протокол № 4 від 17 вересня 2020 р.)

Завідувач кафедри

проф. Л. Стрільчук

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	<p style="text-align: center;">Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка</p> <p>014 Середня освіта освітньо-професійна програма Середня освіта. Історія, правознавство;</p> <p style="text-align: center;">Галузь знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 032 Історія та археологія освітньо-професійна програма Історія, європеїстика, археологія</p> <p style="text-align: center;">Освітній рівень: бакалавр</p>	Нормативна
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання 1
ІНДЗ: немає		Семестр 1
		Лекції 42 год.
		Практичні (семінарські) 46 год.
		Самостійна робота 78 год.
		Консультації 14 год.
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання: українська		

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	<p style="text-align: center;">Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка</p> <p>014 Середня освіта освітньо-професійна програма Середня освіта. Історія, правознавство;</p> <p style="text-align: center;">Освітній рівень: бакалавр</p>	Нормативна
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання 1
ІНДЗ: немає		Семестр 1
		Лекції 14 год.
		Практичні (семінарські) 10 год.
		Самостійна робота 136 год.
		Консультації 20 год.
	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання: українська		

II. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Прізвище, ім'я, по батькові: Білик Вікторія Андріївна

Науковий ступінь: кандидат історичних наук

Вчене звання: доцент

Посада: доцент

Контактна інформація: Bilyk.Viktoria@eenu.edu.ua

Розклад занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700>

III. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Анотація. Історія первісного суспільства та Стародавнього Сходу є складовою всесвітньої історії, яка досліджує найдавніші етапи становлення та розвитку людського суспільства і перших державних утворень. Вивчаючи становлення людського суспільства, ми з'ясуємо питання походження людини, зародження і початковий розвиток її господарської і суспільної діяльності, виникнення і розвиток матеріальної та духовної культури, формування рас та зародження перших протодержавних утворень.

В історії людства на певних етапах окремі народи ставали носіями суспільного прогресу. Сприятливі природні умови субтропічної зони Близького Сходу стали причиною того, що саме в долинах річок Євфрату, Тигру та Нілу сформувалися ранні цивілізації та їх перші держави. Згодом вони виникли у долинах річок Інду і Гангу в Індії, Хуанхе і Янцзи в Китаї. Тобто, перші в історії людства держави утворилися в регіоні, який в історіографії традиційно називається Стародавнім Сходом.

Програма підготовки фахівців у сучасних вищих навчальних закладах, з урахуванням вимог кредитно-модульної системи, за Болонським процесом, передбачає набуття знань не лише під час лекцій і семінарських занять, але й у процесі самостійної роботи студентів.

1. Перереквізити. Для ефективного засвоєння дисципліни «Історія первісного суспільства та Стародавнього Сходу» студенти повинні паралельно вивчити дисципліни «Археологія» та «Давня історія України».

2. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Мета навчальної дисципліни: формування у студентів ґрунтовних знань про основні етапи становлення і розвитку людського суспільства та перших держав у східному регіоні, особливості їх політичного, соціально-економічного та культурного функціонування.

Завдання навчальної дисципліни:

- визначити основні чинники формування та становлення людини і суспільства;
- простежити основні напрямки еволюції людини та суспільства;
- розглянути механізми формування соціальних інститутів первісності на певних етапах історичного розвитку;
- відобразити основні чинники формування, функціонування та еволюції стародавніх цивілізацій, виявити їх особливі риси та взаємозв'язки;
- проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні характеристики функціонування старосхідних держав;
- визначити особливості становлення держав та їх політичного розвитку в окремих регіонах Стародавнього Сходу;
- виробити вміння та навички самостійної роботи студентів із джерелами та історичним матеріалом, науковою літературою та періодичними виданнями, монографічною літературою.

3. Результати навчання (компетентності)

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1: Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2: Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3: Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 4: Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 5: Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 6: Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7: Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 8: Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 9: Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 10: Здатність працювати в команді.

4. Спеціальні (фахові) компетенції (ФК):

ФК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

ФК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

ФК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

ФК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

ФК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).

ФК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

ФК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.

ФК 8. Здатність використовувати у фаховій діяльності знання гуманітарних та соціальних наук, вміння аналізувати оцінювати і прогнозувати політичні, економічні, культурні соціальні події та явища.

ФК 9. Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.

ФК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.

ФК 11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.

ФК 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.

5. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назва теми	Кількість годин, відведених на: аудиторні та позааудиторні заняття (денна форма)					
		Усього	Лекції	Семінари	Сам. роб.	Консультації	Форма контролю/бали
Змістовий модуль 1. Формування людини суспільства та перші держави Стародавнього Єгипту і Месопотамії							
1.	Вступ до історії первісного суспільства та Стародавнього Сходу	5	2		2	1	
2.	Теоретичні засади дисципліни	4	2		2		
3.	Археологічні джерела вивчення історії первісного суспільства та Стародавнього Сходу	3	2			1	
4.	Етапи становлення та еволюції людини сучасного сучасного фізичного типу (антропогенез)	5	2		2	1	
5.	Родова община як перше соціальне об'єднання первісних людей	4	2		2		
6.	Зародження інститутів контролю та управління. Розклад первісного суспільства і становлення політичної влади та держави	4	2		2		
7.	Виникнення та еволюція стада передлюдей	4		2	2		ПО*/12
8.	Епоха архантропів та палеоантропів – період становлення людського суспільства	4		2	2		ПО/12
9.	Ранньородова община мисливців і збирачів	4		2	2		ПО/12
10.	Стадія пізньородової общини	4		2	2		ПО/12
11.	Економічні передумови процесу класоутворення	4		2	2		ПО/12
12.	Становлення інститутів політичної влади в первісному суспільстві	4		2	2	1	ПО/12
13.	Вступ до історії Стародавнього Єгипту	4	2		2		
14.	Єгипет періоду Середнього, Нового і Пізнього царств	4	2		2		

15.	Соціально-економічний розвиток Стародавнього Єгипту в епоху Середнього царства	5		4		1	ПО/12
16.	Стародавній Єгипет доби Нового і Пізнього царств.	4		2	2		ПО/12
17.	Виникнення цивілізації в Двуріччі	4	2		2		
18.	Встановлення гегемонії Вавилону в Месопотамії	4	2		2	1	
19.	Економічний розвиток Вавилону за Законами Хаммурапі	4		2	2		ПО/12
20.	Вавилонське суспільство за Законами Хаммурапі	4		4			ПО/12
21.	Політична та соціально-економічна історія Північної Месопотамії в II – сер. I тис. тис. до н. е.	5	2		2	1	
22.	Культура Стародавнього Єгипту та Месопотамії	2	2				
23.	Соціально-економічний розвиток та політичний лад Ассирії II пол. II тис. до н. е. за середньоассирійськими законами	4		2	2		ПО/12
	Разом за змістовим модулем 1	95	24	26	38	7	9
Загальна кількість за результатами ПО							12
Активність							5/ДС*
Ведення конспекту							3
Модульна контрольна робота № 1							30
Всього балів за Модуль !							50
Змістовий модуль 2.							
Мала Азія та Східне Середземномор'я. Стародавні держави Індії та Китаю.							
24.	Мала Азія (Анатолія) та Східне Середземномор'я в давнину	8	4		4		
25.	Хеттське господарство і суспільство у XIV-XIII ст. до н. е.	5		2	2	1	ПО/12
26.	Суспільно-політичний та економічний розвиток держав Східного Середземномор'я в I тис. до н. е.	6		2	4		ПО/12
27.	Перші державні утворення на території Стародавнього Ірану	5	2		2	1	
28.	Ахеменідський період в історії Стародавнього Ірану (VI–IV ст. до н. е.)	7	2		4	1	

29.	Перська держава за Дарія I	6		4	2		ПО/12
30.	Становлення ранніх держав у Стародавній Індії	5	2		2	1	
31.	Буддійський період в історії Стародавньої Індії (VI–III ст. до н. е.)	7	2		4	1	
32.	Соціально-економічний розвиток староіндійського суспільства за Законами Ману та «Артхашастрою»	8		4	4		ПО/12
33.	Релігійний фактор у суспільному розвитку стародавньої Індії.	5		2	2	1	ПО/12
34.	Стародавній Китай II пол. II – сер. I тис. до н. е.	6	2		4		
35.	Культура Стародавньої Індії та Китаю	9	4		4	1	
36.	Централізація Стародавнього Китаю у III ст. до н. е. – II ст. н. е.	8		6	2		ПО/12
Разом за змістовим модулем 2		85	18	20	40	7	
Усього годин:		180	42	46	78	14	
Загальна кількість за результатами ПО							12
Активність							5/ДС
Ведення конспекта							3
Модульна контрольна робота 2							30
Всього балів за модуль 2							50

*ПО – поточне опитування; ДС – дискусія

6.Завдання для самостійного опрацювання

Самостійна робота передбачає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу по кожній темі та навчальної літератури з переліку рекомендованої викладачем літератури відповідно до структури навчальної дисципліни. Загалом на самостійну роботу виділено 78 годин. Сюди враховано час, який студент виділяє для підготовки до двох модульних контрольних робіт.

IV. ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання роботи студента на практичних заняттях здійснюється за 12-ти бальною шкалою. Зокрема, доповідь – 0-12 балів, поточний бал за модуль є сумою середнього арифметичного показника усіх оцінок, отриманих за доповіді на практичних заняттях (максимум 12 балів) та оцінки за доповнення чи участь в дискусії – 5 балів (під час занять по темах одного модулю), а також балів за ведення конспекта (3 бали). Загалом, робота на практичних заняттях дає змогу отримати максимально 40 балів (20 балів за кожен модуль). У підсумку студент може отримати максимально 40 балів за поточне оцінювання та 60 балів за виконання модульних контрольних робіт.

Пропущені заняття студент може відпрацювати шляхом підготовки реферату з теми пропущеного семінарського заняття або проведення тематичної розмови з викладачем відповідно до графіку консультацій.

Студенти зобов'язані дотримуватися основних засад академічної доброчесності та нетерпимості до плагіату.

Схема розподілу балів

Поточний контроль (мах - 40 балів)		Модульний контроль (мах - 60 балів)		Загальна кількість балів
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	МКР 1	МКР 2	
12 балів як середнє арифметичне. + 8 бали (5 балів за активність на практичних заняттях та 3 бали за ведення конспекта)	12 балів як середнє арифметичне. + 8 бали (5 балів за активність на практичних заняттях та 3 бали за ведення конспекта)	30	30	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка в балах (за 12-бальною шкалою)	Критерії оцінювання
Початковий (понятійний)	1	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними; відповідає на запитання, які потребують відповіді «так» чи «ні»
	2	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні «так» чи «ні», може самостійно знайти в підручнику відповідь
	3	Студент намагається аналізувати на основі побутових знань і навичок; виявляє окремі властивості, спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру, за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом
Середній (репродуктивний)	4	Студент володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача, провести за зразком економічні розрахунки; слабо орієнтується у поняттях, визначеннях, самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі
	5	Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє сутність предмета, може дати визначення економічних понять, категорій, однак із помилками, впевнено працювати з підручником, самостійно оволодіти частиною навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але висновки не логічні, не послідовні
	6	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, економічні ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою, самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами
Достатній	7	Студент правильно і логічно відтворює навчальний

(алгоритмічний-дієвий)		матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити свої власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити, самостійно користуватися додатковими джерелами, правильно використовувати термінологію, скласти прості таблиці, схеми
	8	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює суспільні події в державі і за рубежом, вміє аналізувати, робити висновки до економічних розрахунків; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, однак із деякими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і захистити його положення
	9	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує економічні знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації, чітко тлумачить економічні поняття, формулювання законів, нормативних документів, може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички
Високий (творчий професійний)	10	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних умовах, ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки, практично оцінює окремі нові факти, явища, процеси, самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання, може сприймати іншу позицію як альтернативну, знає суміжні дисципліни, використовує знання, аналізуючи економічні явища
	11	Студент володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, уміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, дискусії, круглі столи), спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію, самостійно вивчити матеріал, визначити програму своєї пізнавальної діяльності, знаходити інформацію в газетах, журналах, публікаціях, Інтернеті, мультимедійних програмах тощо, оцінювати економічні явища в суспільстві, виявляє свою життєву позицію
	12	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності, використовує широкий арсенал засобів доказів своєї думки, розв'язує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї, виконує науково-дослідну роботу, логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої

		здібності й нахили; використовує Інтернет, моделює економічні ситуації в нестандартних умовах
--	--	---

V. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю є усний іспит.

Максимальна оцінка – 60 балів.

Перелік запитань для підсумкового контролю:

1. Джерела, історіографія, хронологія та періодизація первісної історії.
2. Єгипет під владою гіксосів. Боротьба за відновлення централізованої держави.
3. Політичний устрій староіндійських держав.
4. Виникнення праязничної та виробничої діяльності. Стадо передлюдей.
5. Основні цивілізації в межах Стародавнього Сходу. Хронологія та періодизація.
6. Створення та розвиток писемності в Дворіччі.
7. Рушійні сили та основні етапи антропосоціогенезу.
8. Єгипетське суспільство епохи Нового царства.
9. Створення та розвиток писемності в Дворіччі.
10. Стадії австралопітека, архантропа, палеоантропа та неоантропа в процесі антропогенезу.
11. Найдавніші держави Месопотамії.
12. Релігійно-філософські системи стародавнього Китаю.
13. Проблеми походження людських рас. Великі й малі раси, контактні расові групи.
14. Перші держави в Китаї.
15. Ванське царство Урарту в I тис. до н. е.
16. Праобщина. Роль мисливства в розвитку праобщини.
17. Хронологія та періодизація історії Стародавнього Єгипту.
18. Музика і театр в стародавній Індії та Китаї.
19. Статеві-сімейні стосунки в праобщині. Зародження дуальної екзогамії та груповий шлюб.
20. Єгипет в період Стародавнього царства.
21. Джерела з історії Стародавньої Месопотамії. Епос про Гільгамеша.
22. Виникнення мислення та мови. Зародження ідеологічних уявлень та мистецтва.
23. Дворіччя під владою III династії Ура.
24. Світогляд стародавніх іранців. Зороастризм.
25. Територіальне розширення ойкумени в верхньому палеоліті.
26. Соціальна структура та політична організація Ассирійської держави I тис. до н. е.
27. Мідійське царство.
28. Виникнення первісної общини. Перехід до пізнього палеоліту.
29. Природнокліматичні умови Східносередземноморського регіону в давнину.
30. Реформи Тіглатпаласара III і третє піднесення Ассирії.
31. Ранньопервісна община. Господарська діяльність ранньопервісної общини.
32. Нововавилонське царство.
33. Реформи Ван Мана в Китаї, їх соціальна та політична суть.
34. Житла, побут та поселення ранньопервісних общин.
35. Періодизація історії Стародавнього Ірану.
36. Повстання "жовтих пов'язок" в Китаї.
37. Суспільні та соціально-економічні відносини в ранньопервісній общині.
38. Природнокліматичні умови Стародавнього Ірану.

39. Перші держави в долині Гангу.
40. Шлюб та сім'я в ранньопервісній общині. Парна сім'я та її характерні риси.
41. Зовнішня політика держави Ахеменідів VI - IV ст. до н.е.
42. Світогляд стародавніх індійців.
43. Родоплемінна організація та організація влади в ранньопервісній общині.
44. Джерела з історії Стародавньої Індії.
45. Єгипет періоду Середнього царства.
46. Духовна культура ранньопервісної общини.
47. Хронологія та періодизація історії Стародавньої Індії.
48. Соціальна структура і політична організація Староавілонського суспільства.
49. Криза мисливства та перспективи привласнюючого господарства в неоліті.
50. Природнокліматичні умови Стародавнього Єгипту та Месопотамії в давнину.
51. Староавілонське царство.
52. "Неолітична революція" та її наслідки.
53. Характеристика джерельної бази історії стародавнього Китаю
54. Старохетське царство.
55. Основні осередки виникнення та розвитку відтворюючого господарства.
56. Зовнішня політика фараонів Нового царства в Єгипті.
57. Фінікія та Сирія в I тис. до н. е.
58. Перші землероби та скотарі на території України.
59. Перська держава в V - IV ст. до н.е.
60. Джерела з історії Стародавнього Китаю.
61. Пізньопервісна община: становлення та розвиток. Основні риси племінної організації землеробів і скотарів.
62. Дворіччя під владою Аккаду.
63. Стародавній Елам.
64. Суспільний поділ праці в пізньопервісній общині.
65. Імперії Цінь і Хань в Китаї.
66. Організація перської держави за Дарія I.
67. Виникнення надлишкового продукту та зміни у відносинах власності.
68. Особливості періодизації історії Стародавнього Китаю.
69. Ассирія в I тис. до н.е.
70. Шлюб та сім'я в пізньопервісній общині. Взаємини родичів та особливості соціалізації в пізньопервісній общині.
71. Індська цивілізація. Заселення Північної Індії аріями.
72. Створення централізованої держави в Єгипті.
73. Організація влади, управління та соціального контролю в пізньопервісній общині. Міжобщинні відносини.
74. Повстання "червонобрових" в Китаї.
75. Виникнення "світової" Перської держави.
76. Духовна культура пізньопервісної общини.
77. Держава Чжоу в Китаї.
78. Палестина в I тис. до н. е.
79. Головні передумови політогенезу. Впровадження у виробництво металу та його наслідки. Обмін та його місце в становленні політичної влади.
80. Реформи Шан Яна та їх значення для розвитку держави Цінь.
81. Перші деспотії у Дворіччі.
82. Основні форми розкладу первісного суспільства. Патріархат. Пізній матріархат.
83. Держава Ахеменідів.
84. Розвиток природничо-наукових знань в стародавньому Китаї.
85. Виникнення додаткового продукту та приватної власності. Зародження експлуатації, її форми.
86. Імперія Маур'їв.
87. Легістська модель давньокитайської цивілізації.

88.Становлення держави. Основні шляхи інституалізації влади.

89.Особливості соціального та політичного розвитку Стародавньої Індії.

90.Вплив релігійного фактору на розвиток суспільства і держави у Стародавньому Сході.

VI. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
	для екзамену
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 - 81	Добре
67 -74	Задовільно
60 - 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ТА ДОПОМІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ З ДИСЦИПЛІНИ:

ІСТОРІЯ ПЕРВІСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Основна література:

1. Алексеев В. П. История первобытного общества : [учебн. для вузов по спец. “История”] / В. П. Алексеев, А. И. Першиц. – [4-е изд.]. – М. : Высш. шк., 1990. – 351 с. : ил.
2. Алексеев В. П. История первобытного общества : [учебн. по спец. “История”] / В. П. Алексеев, А. И. Першиц. – [5-е изд.]. – М. : Высш. шк., 2001. – 318 с. : ил.
3. Бунятян К. П. Давнє населення України : навч. посіб. для студ. істор. закл. освіти / Бунятян К. П. – К. : Либідь, 1999. – 228 с.
4. Гаврюшенко О. А. Історія культури : навч. посіб. / О. А. Гаврюшенко, В. М. Шейко, Л. Г. Тишевська. – К. : Кондор, 2004. – 763 с.
5. Давня історія України : [у 2-х кн.] / П. П. Толочко, Д. Н. Козак, С. Д. Крижицький, В. Ю. Мурзін та ін. Кн. 1. – К. : Либідь, 1994. – 240 с.
6. Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. У зв'язку з дослідженнями Льюїса Г. Моргана / Энгельс Ф., Маркс К. Твори. – Т. 21 – К. : Політвидав України, 1964. – С. 23–171.
7. Залізник Л. Л. Первісна історія України : навч. посіб. / Л. Л. Залізник. – К.: Вища школа, 1999. – 264 с.
8. Залізник Л. Археологія України : курс лекцій / Залізник Л., Отроценко В., Бунятян К. та ін. – К. : Либідь, 2005 – 504 с.
9. История первобытного общества. Эпоха класообразования / [В. П. Алексеев, О. Ю. Артемова, Л. Е. Куббель и др.] ; под ред. Ю. В. Бромлей. – М. : Наука, 1988. – 568 с.
10. История первобытного общества. Эпоха первобытной родовой общины / [ответ. ред. Ю. В. Бромлей]. – М. : Наука, 1986. – 572 с.
11. История первобытного общества. Общие вопросы. Проблемы антропосоциогенеза / [ответ. ред. Ю. В. Бромлей]. – М. : Наука, 1983. – 432 с.
12. История человечества : [в 8 т.] / [под общ. ред. А. Н. Сахарова]. – М. : ООО "Изд. Дом МАГИСТР-ПРЕСС", 2003. Т. 1 : Доисторические времена и начало цивилизации / [под ред. З. Я. де Лаата]. – 2003. – 682 с.
13. Первобытное общество. Основные проблемы развития / [под ред. А. И. Першиц]. – М. : Наука, 1975. – 288 с.

14. Першиц, А. И. История первобытного общества : [учебн.] / А. И. Першиц, А. Л. Монгайт, В. П. Алексеев. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Высш. шк., 1982. – 223 с. : ил.
15. Першиц А. И. Історія первісного суспільства : [підруч. для студ. іст. ф-тів ВНЗ] / А. І. Першиц, О. Л. Монгайт, В. П. Алексеев. – К. : Вищ. шк., 1980. – 224 с.
16. Сегеда С. Антропология : навч. посібн. / С. Сегеда. – К. : Либідь, 2001. – 336 с.
17. Станко В. Н. Історія первісного суспільства : [підруч. для студ. гуманіт. спец. ВНЗ] / В. Н. Станко, М. Л. Гладких, С. П. Сегеда. – К. : Либідь, 1999. – 239 с.
18. Хомутов А.И. Антропология : учеб. пособ. / А. И. Хомутов, С. Н. Кульба. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 378 с.
19. Хрисанфова Е. Н. Антропология / Е. Н. Хрисанфова, И. В. Перевозчиков. – М. : Висш. шк., 2002. – 400 с.
20. Чмихов М. О. Давня культура : навч. посіб. / М. О. Чмихов. – К. : Либідь, 1994. – 288 с.
21. Шейко В. М. Історія художньої культури : [підруч. для студ. вищих учбов. закл.] / В. М. Шейко, О. А. Гаврюшенко, О. В. Кравченко. – Харків : ХДАК, 1999. – 210 с. – (В 5-ти кн., кн. I : Первісність. Стародавній світ).

Додаткова література:

22. Алексеев В. П. От животных – к человеку : легенды, факты, наука / В. П. Алексеев. – М. : Советская Россия, 1969. – 190, [2] с.
23. Алексеев В. П. Становление человечества / В. П. Алексеев. – М.:, 1984. – 462 с.
24. Алексеев В. П. Человек: эволюция и таксономия (некоторые теоретические вопросы) / В. П. Алексеев. – М. : Наука, 1985. – 285 с.
25. Андреев И. Л. Происхождение человека и общества / И. Л. Андреев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Мысль, 1988. – 415, [1] с.
26. Анисимов А. Ф. Духовная жизнь первобытного общества / А. Ф. Анисимов. – М.-Л. : Наука, 1966. – 243 с.
27. Аугуста И. Жизнь древнего человека / Иозеф Аугуста, Зденек Буриан. – Прага : Артия, 1971. – 250 с.
28. Биологическая эволюция и человек / [отв. ред. Рогинский Я. Я.]. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – 240 с.
29. Борисковский П. И. Древнейшее прошлое человечества / П. И. Борисковский. – М. : Наука, 1980. – 240 с.
30. Бунак В. В. Род Ното, его возникновение и последующая эволюция / В. В. Бунак. – М. : Наука, 1980. – 327 с.
31. Бунятян К. П. На світанку історії / Бунятян К. П., Мурзін В. Ю., Симоненко О. В. – К. : Альтернативи, 1999. – 336 с.
32. Бутовская М. Л. У истоков человеческого общества : Поведенческие аспекты эволюции человека / М. Л. Бутовская, Л. А. Файнберг. – М. : Наука, 1993. – 249 с.
33. Герасименко Н. П. Природная среда древнего человека Донбасса в голоцене / Н. П. Герасименко // Оточуюче середовище і стародавнє населення України. – К.: Ін-т археології НАНУ, 1993. – С.32–42.
34. Герасименко Н. П. Природная среда обитания мустьерского человека Донбасса / Н. П. Герасименко // Археологический альманах : наук. журнал. – 1993. – № 2. – С. 5–11.
35. Герасименко Н. П. Природная среда обитания человека на юго-востоке Украины в позднеледниковье и голоцене: по материалам палеогеографического изучения археологических памятников / Н. П. Герасименко // Археологический альманах : наук. журнал. – 1997. – № 6. – С. 3–64.
36. Герасименко Н. П. Природная среда обитания палеолитического человека Западного Крыма и Донбасса в последнем ледниковом периоде / Н. П. Герасименко. // Варіабельність середнього палеоліту України. – К.: Шлях, 2003. – С.116–122.
37. Гладилін В. М. Про випереджаючу роль розвитку фізичного типу людини в процесі становлення палеолітичного виробництва / В. М. Гладилін // Кам'яна доба України : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 11. – С. 120–121.

38. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли / Л. Н. Гумилев. – Л. : Гидрометеиздат, 1990. – 520 с.
39. Добровольская М. В. Особенности питания человека позднего каменного века и некоторые вопросы поведения. [Электронный ресурс] / М. В. Добровольская // Этнология человека и смежные дисциплины. Современные методы исследований. [под ред. М. Л. Бутовской]. – М. : Ин-т этнологии и антропологии, 2004. – С. 88–111. – Режим доступа: <http://www.evolbiol.ru/antropol3.htm>.
40. Дубинин Н. П., Шевченко Ю. Г. Некоторые вопросы биосоциальной природы человека / Н. П. Дубинин, Ю. Г. Шевченко. – М. : Наука, 1976. – 235 с.
41. Думанов Х. М. Матриархат: новый взгляд на старую проблему [Электронный ресурс] / Х. М. Думанов, А. И. Першиц // Вестник Российской Академии Наук. – 2000. – Т. 70, № 7, с. 621–627. – Режим доступа до журн. : <http://www.follow.ru/article/326>.
42. Залізняк Л. Л. Доба катастроф у первісній Європі та її історичні наслідки / Л. Л. Залізняк // Кам'яна доба України : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 11. – С. 96–115.
43. Залізняк Л. Л. Заселення півночі Східної Європи за даними археології / Л. Л. Залізняк // Етнічна історія народів Європи. – К., 2000. – Вип. 5. – С. 4–9.
44. Залізняк Л. Л. Культурно-історичні зв'язки Полісся у первісну добу / Л. Л. Залізняк // Археологія : наук. журнал. – К., 2001. – № 4. – С. 119–125.
45. Зиневич Г. П. Человек изучает человека / Г. П. Зиневич. – К. : Наук. думка, 1988. – 176 с.
46. Иди М. Возникновение человека. Недостающее звено / М. Иди; пер. с англ. И. Г. Гуровой. – М. : Мир, 1977. – 160 с.
47. Ефименко П. П. Первобытное общество. Очерки по истории палеолитического времени / П. П. Ефименко. – К. : Изд-во Академии Наук УССР, 1953. – 663 с.
48. Кабо В. Р. Первобытная доземледельческая община / В. Р. Кабо. – М. : Наука, 1986. – 304 с.
49. Кликс Ф. Пробуждающееся мышление. У истоков человеческого интеллекта / Ф. Кликс. – М. : Прогресс, 1983. – 198 с.
50. Констэбл Дж. Возникновение человека. Недостающее звено / Дж. Констэбл. – М. : Высш. шк., 1979. – 160 с.
51. Косвен М. О. Матриархат: История проблемы / М. О. Косвен. – М.-Л. : Изд-во АН СССР, 1948. – 329 с.
52. Косвен М. О. Нариси з історії первісної культури / М. О. Косвен; пер. з рос. – К. : Рад. шк., 1955. – 199 с.
53. Куценков П. А. Начало. Очерки истории первобытного и традиционного искусства / П. А. Куценков. – М. : Алетейа, 2001. – 264 с. : ил.
54. Ламберт Д. Доисторический человек : Кембриджский путеводитель / Д. Ламберт; пер. с англ. – Л. : Недра, 1991. – 256 с. : ил.
55. Малинова Р. Прыжок в прошлое. Эксперимент раскрывает тайны древних эпох / Малинова Р., Малина Я. – М. : Мысль, 1988. – 312 с.
56. Марков Г. Е. История хозяйства и материальной культуры в первобытном и раннеклассовом обществе / Г. Е. Марков. – М. : Наука, 1979. – 380 с.
57. Массон В. М. Экономика и социальный строй древних обществ (в свете данных археологии) / В. М. Массон. – Л. : Наука, 1976. – 196 с.
58. Мерцалов В. Логика антропогенеза. Происхождение человека / Виктор Мерцалов. – Спб. : Алетейа, 2008. – 296 с.
59. Мириманов В. Б. Первобытное и традиционное искусство / В. Б. Мириманов. – Москва-Дрезден : Искусство-Верлаг, 1973. – 320 с. (Серия “Малая история искусств”).
60. Москаленко О. Ю. Про виникнення астрономічних знань у пізньому палеоліті / О. Ю. Москаленко // Література та культура Полісся : зб. наук. праць. – Ніжин, 2009. – Вип. 56 : Проблеми філології, історії та культури XIX–XX ст. в сучасному науковому контексті. – С. 136–150.
61. Нестурх М. Ф. Происхождение человека / М. Ф. Нестурх. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Наука, 1970. – 439 с. : ил.

62. Нестурх, М. Ф. Родословная человека / М. Ф. Нестурх, Н. М. Пожарицкая. – М : Знание, 1972. – 48 с. : ил.
63. Павленко Ю. В. Раннеклассовое общество : генезис и пути развития / Ю. В. Павленко. – К. : Наук. думка, 1989. – 256 с.
64. Первобытное общество. Основные проблемы развития / [под ред. А. И. Першица]. – М. : Наука, 1975. – 288 с. .
65. Поршнев Б. Ф. О начале человеческой истории (проблемы палеопсихологии). – М. : Мысль, 1974. – 487 с
66. Придо Т. Возникновение человека. Кроманьонский человек / Т. Придо. – М. : Мир, 1979. – 159 с.
67. Природа и древний человек. (Основные этапы развития палеолитического человека и его культуры на территории СССР в плейстоцене / [Г. И. Лазуков, М. Д. Гвоздовер, Я. Я. Рогинский, М. И. Урысон и др.]. – М. : Мысль, 1981. – 223 с. :
68. Ранов В. А. Древнейшие страницы истории человечества / В. А. Ранов. – М. : Просвещение, 1988. – 158 с. : ил.
69. Рогинский Я. Я. Проблемы антропогенеза / Я. Я. Рогинский. – [2-е изд.]. – М. : Высш. шк., 1977. – 340 с.
70. Румянцев А. М. Возникновение и развитие первобытного способа производства. Присваивающее хозяйство : (политико-экономические очерки) / А. М. Румянцев. – М. : Наука, 1981. – 262 с.
71. Румянцев А. М. Возникновение и развитие первобытного способа производства. Первобытное воспроизводящее хозяйство : (политико-экономические очерки) / А. М. Румянцев. – М. : Наука, 1985. – 181 с.
72. Румянцев А. М. Первобытный способ производства : (политико-экономические очерки). – [2-е изд., доп. и испр.]. – М. : Наука, 1987. – 328 с.
73. Сапожникова Г. В. Кістяні знаряддя неандертальців Криму / Г. В. Сапожникова // Кам'яна доба України : зб. наук. праць. – К, 2008. – Вип. 11. – С. 52–58.
74. Семенов Ю. И. Как возникло человечество / Ю. И. Семенов. – М. : Наука, 1966. – 576 с.
75. Семёнов, Ю.И. На заре человеческой истории / Ю. И. Семенов. – М. : Мысль, 1989. – 318 с.
76. Семенов Ю. И. Происхождение брака и семьи / Ю. И. Семенов. – М. : Мысль, 1974. – 308 с.
77. Степанчук В. М. Льодовики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому / В. М. Степанчук . – К. : Наш час, 2007 . – 192 с. : іл. + 4 арк. іл. – (Серія "Невідома Україна").
78. Степанчук В. М. Нові дані до вивчення ранніх етапів освоєння території Східноєвропейської рівнини у палеоліті / В. М. Степанчук, С. М. Рижов, Ж. М. Матвійшина, С. П. Кармазиненко // Кам'яна доба України : зб. наук. праць. – К., 2008. – Вип. 11. – С. 23–41.
79. Столяр А. Д. Происхождение изобразительного искусства / А. Д. Столяр. – М. : Искусство, 1985. – 300 с.
80. Токарев С. А. Ранние формы религии и их развитие / С. А. Токарев. – М. : Политиздат, 1990. – 622 с.
81. Уайт Э. Первые люди / Э. Уайт, Дейл М. Браун; пер. с англ. И. Гуровой; [ред. и предисл. Ю. Г. Рычкова]. – М. : Мир, 1978. – 156 с. – (Серия “Возникновение человека”).
82. Файмберг Л. А. У истоков социогенеза : от стада обезьян к общине древних людей / Л. А. Файмберг. – М. : Наука, 1980. – 441 с.
83. Художественная культура первобытного общества. Хрестоматия / [сост. И. А. Химик]. – СПб. : Славия, 1994. – 415 с. : ил.
84. Чебоксаров Н. Н., Чебоксарова И. А. Народы мира. Расы. Культура / Н. Н. Чебоксаров, И. А. Чебоксарова. – [2-е изд.]. – М. : Наука, 1985. – 272 с.
85. Шнирельман В. А. Возникновение производящего хозяйства / В. А. Шнирельман. – М. : Наука, 1989. – 448 с.

86. Этнография, как источник реконструкции истории первобытного общества : сб. статей / [отв. ред. А. И. Першиц]. – М. : Наука, 1979. – 168 с.

ІСТОРІЯ СТАРОДАВНЬОГО СХОДУ

Основні джерела:

1. Геродот. История. – Л. : Наука, 1972, кн. I, III.
2. Гроссман Ю. История стародавнього світу : Практикум : Навч. посібник для іст. фак. ун-тів / Юрій Гроссман, Ігор Лісовий. – Львів : Вища шк. : Вид-во при Львів. ун-ті, 1985. – 223 с.
3. Законы Вавилонии, Ассирии и Хеттского царства / Перевод и комментарии И. М. Дьяконова // Вестник древней истории. – 1952. – № 3–4.
4. Практикум по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток : Для студентов з/о 1 курса исторического факультета / Под ред. И. С. Свенцицкой. – М. : Просвещ., 1981. – 118 с.
5. Практикум по истории древнего мира / сост. Н. Л. Просина и И. С. Свенцицкая. – Изд. 2-е, дополненное. – М. : Просвещение, 1972. – 278 с.
6. Тематическая хрестоматия по истории древнего мира. Вып. 1. Древний Восток / Сост. Н.И. Пикус. М. : Изд-во МГУ, 1963. – 218 с.
7. Хрестоматия по истории древнего Востока. Ч. 1. / Под ред. акад. М. А. Коростовцева, Кацнельсона И. С., проф. В. И. Кузицина. – М.: Высшая школа, 1980. – 328 с.
8. Хрестоматия по истории древнего Востока. Ч. 2. / Под ред. М. А. Коростовцева, И. С. Кацнельсона, В. И. Кузицина. – М.: Высшая школа, 1980. – 256 с.
9. Хрестоматия по истории древнего Востока / Под ред. В. В. Струве, Д. Г. Редера. – М. : Изд-во вост. лит., 1963. – 544 с.
10. Хрестоматия по истории древнего мира / Под ред. В.Г. Боруховича. Саратов : Изд-во Саратовского у-та, 1973. – 115 с.
11. Хрестоматия по истории древнего мира. Древний Восток. Т. 1. / Под ред. В. В. Струве. – М. : Учебно-пед. изд., 1950. – 341 с.
12. Хрестоматия по истории древнего мира [Текст] / Сост. Ю. С. Крушкол, Н.Ф. Мурыгина, Е.А. Черкасова. – М. : Просвещение, 1975. – 272 с. : ил.
13. Хрестоматия по истории древнего мира (пособие для учителей) / Под ред. Е.Черкасовой. – М. : Высшая школа, 1991. – С. 27–55.

Додаткова:

14. Авдиев В. И. История древнего Востока. Изд. 3-е / В. И. Авдиев. – М. : Высшая шк., 1970. – 607 с.
15. Алимов И. А. Срединное государство : Введение в традиционную культуру Китая /И. А. Алимов, М. Е. Ермаков, А. С. Мартынов. – М. : Изд. дом “Муравей”, 1998. – 287 с.
16. Амусин А. Рукописи Мертвого моря / А. Амусин. – М. : Наука, 1968. – 243 с.
17. Атлас Древнего мира [Текст] / Э. Миллард ; пер. Л. Седов ; илл. Р. Барнетт. – М. : АСТ, 1999. – 64 с.
18. Афанасьева В. К. Искусство Древнего Востока / В. К. Афанасьева, В. Г. Луконин, Н. А. Померанцева. – М. : Высшая шк., 1976. – 375 с. : ил. (Малая история искусств).
19. Белявский В.А. Вавилон легендарный и Вавилон исторический / В. А. Белявский. – М. : Мысль, 1971. – 319 с. с илл. и карт.
20. Берлев О. Д. Трудовое население Египта в эпоху Среднего царства / О. Д. Берлев. – М. : Наука, 1972. – 364 с.
21. Бонгард-Левин Г. М. Древняя Индия. Исторический очерк / Г. М. Бонгард-Левин, Г. Ф. Ильин – М. : Наука, 1969. – 736 с.
22. Бонгард-Левин Г. М. Общество и государство древней Индии // ВДИ. – 1981. – № 1.
23. Васильев Л. С. История Востока. В 2-х т. / Л. С. Васильев. – М. : Высш. шк., 1994. Т.1. – 495 с.; Т. 2. – 495 с.
24. Васильев А. М. Египет и египтяне / А. М. Васильев. – М. : Мысль, 1986. – 255 с.
25. Васильев Л. С. Культы, религии, традиции в Китае / Л. С. Васильев. – М. : Наука, 1980. – 484 с.

26. Васильев Л. С. Проблемы генезиса Китайского государства / Л. С. Васильев. – М. : Наука, 1983. – 327 с.
27. Герни О. Р. Хетты / О. Р. Герни ; пер. с англ. Н. М. Лозинский , Н. А. Толстой. – М. : Наука, 1987. – 240 с.
28. Годер Г. И. Методическое пособие по истории древнего мира. Изд. 3-е, доп. и испр. / Г. И. Годер. – М. : Просвещение, 1977. – 352 с. : ил.
29. Голоси стародавньої Індії : антологія давньоіндійської літератури / Пер. із санскриту, упоряд. П. Ріттер. – К. : Дніпро, 1982. – 351 с.
30. Дандамаев М. А. Политическая история Ахеменидской державы / М. А. Дандамаев. – М. : Наука, 1985. – 324 с.
31. Дмитриева Н. А. Искусство древнего мира / Н. А. Дмитриева, Н. А. Виноградова. – М. : Наука, 1986. – 207 с.
32. Древние цивилизации / Под общей ред. Г. М. Бонград-Левина. – М. : Мысль, 1989. – 479 с. : ил.
33. Эндаков А. В. Общество и государство Древнего Египта VII–IV вв. до н. э. / А. В. Эндаков. – Новосибирск : НГПИ, 1988. – 236 с.
34. Замаровський В. Їх величності піраміди / В. Замаровський. – К. : Веселка, 1988. – 376 с.
35. Замаровський В. Тайни хеттов [Текст] / [пер. со словац. О. М. Малевича, І. М. Порочкиної] ; АН СРСР. – М. : Наука, 1968. – 335 с. : ил.
36. Замаровський В. Спочатку був Шумер [Текст] / [пер. із словацької Дмитра Андрухова]. – К. : Веселка, 1983. – 207 с.
37. Ильин Г.Ф. Религии древней Индии / Г. Ф. Ильин. – М. : Изд-во Акад. наук СССР, 1959. – 48 с.
38. История Древнего Востока. Зарождение классового общества и первые очаги рабовладельческой цивилизации / ред. Г. М. Бонгард-Левин. – М. : Наука, 1983. – 534 с.
39. История Древнего Востока : учебник / А. А. Вигасин [и др.] ; под ред. В. И. Кузищина. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : Высшая шк., 2002. – 460 с.
40. История Древнего Востока: Материалы по историографии [Текст] : учеб. пособие / Сост. А. А. Вигасин, С. С. Соловьева, ред. В. И. Кузищин. – М. : Изд-во МГУ, 1991. – 200 с.
41. История Древнего Египта [Текст] : научное издание / Ю. Я. Перепелкин; под общ. ред. А. Л. Вассоевича. - СПб. : Летний сад, 2001. – 608 с.
42. История Китая с древнейших времен до наших дней / Под ред. Л. В. Симоновской, М. Ф. Юрьева. М. : Высшая шк., 1974. – 532 с.
43. Источниковедение истории древнего Востока / Под ред. В. И. Кузищина. – М. : Высшая шк., 1984. – 392 с.
44. Качановский Ю. В. Рабовладение, феодализм или азиатский способ производства? / Ю. В. Качановский – М. : Наука, 1971. – 288 с.
45. Кіндер Г. Всесвітня історія : dtv-Atlas / Кіндер Г., Хільгеман В. ; пер. з нім. – К. : Знання-Прес, 2001. – 631 с.
46. Китайские социальные утопии / отв. ред. Л. Н. Борох. – М. : Наука, 1987. – 312 с.
47. Ключков И.С. Духовная культура Вавилона: человек, судьба. Время. Очерки / И. С. Ключков. – М. : Наука, 1983. – 246 с.
48. Косамби Д. Культура и цивилизация древней Индии : исторический очерк / пер. с англ. М. Б. Граковой-Свиридовой. – М. : Прогресс, 1991. – 216 с.
49. Косідовський З. Коли сонце було богом / З. Косідовський. – К. : Дитвидав, 1963. – 344 с.
50. Крамер С. Н. История начинается в Шумере [Текст] / С. Н. Крамер. – М. : Наука, 1965. – 256 с.
51. Крижанівський О. Історія Стародавнього Сходу. Навчальний посібник / О. П. Крижанівський. – К. : Либідь, 2002. – 590 с.
52. Крюков М. В. Древние китайцы в эпоху централизованных империй / М. В. Крюков, Л. С. Переломов, М. В. Софронов, Н. Н. Чебоксаров. – М. : Наука, 1983. – 416 с.
53. Маккуин Дж. Хетты и их современники в Малой Азии / Пер. с англ., отв. ред. и автор послесл. В. Г. Ардзинба. – М. : Гл. ред. восточ. лит-ры изд-ва “Наука”, 1983. – 184 с.
54. Малявин В. В. Китайская цивилизация / В. В. Малявин. – М. : ИПЦ “Астрель”

“Издательство АСТ”, 2001. – 632 с.

55. Менабде Э.А. К вопросу об экономическом развитии Хеттского царства (по данным Хеттских законов): Проблемы социально-экономической истории древнего мира. – М. : Изд-во АН СССР, 1963. – С. 73
56. Матвеев К. П. Ассирийцы и ассирийская проблема в новое и новейшее время / К. П. Матвеев. – М. : Наука, 1979. – 189 с.
57. Монтэ. П. Египет Рамсесов. Повседневная жизнь египтян во времена великих фараонов / Пер. с франц. Ф. Л. Мендельсона. – М. : Наука, 1989. – 376 с.
58. Нарайян Р. К. Боги, демоны и другие [Текст] : [Инд. мифы] / Р. К. Нарайян; [пер. с англ. Ю. С. Родман, предисл. А. Я. Сыркина], АН СССР, Ин-т востоковедения. – М. : Наука, 1975. – 255 с.
59. Никифоров В. Н. Восток и всемирная история / В. Н. Никифоров. – М., 1977. – 359 с.
60. Переломов Л. С. Империя Цинь – первое централизованное государство в истории Китая / Л. С. Переломов. – М.: Наука, 1992. – 252 с.
61. Попов В. П. О статусе рабов в хеттском обществе // Вестник древней истории. – 1969. – №3. – С. 73–81.
62. Редер Д. Г. Історія стародавнього світу [Текст] : навчальний посібник для пед. ін-тів / Д. Г. Редер, К. О. Черкасова; за ред. Ю. С. Крушкол. – К. : Вища школа, 1972. – Ч. 1. – 249 с.
63. Редер Д. Г. История Древнего мира. Ч. 1. Первобытное общество и Древний Восток [Текст] : учеб. пособие / Д. Г. Редер, Е. А. Черкасова. - 2-е изд., испр. и доп. – М. : Просвещение, 1979, 1985. – 288 с. : ил.
64. Редер Д. Г. К вопросу о юридическом положении рабов по законам Хаммурапи / Д. Г. Редер. – Древний Восток. Сб. 1. – М. : Наука, 1975. – С. 230–245.
65. Савельева Т. Н. Как жили египтяне во время строительства египетских пирамид / Т. Н. Савельева. – М. : Наука, 1971. – 118 с.
66. Сычев Н. Л. Китайский костюм : символика, история, трактовка в литературе и искусстве / Н. Л. Сычев, В. Л. Сычев. – М. : Наука, 1975. – 133 с.
67. Смолин Г. Я. Источниковедение древней истории Китая : учеб. пособие / Г. Я. Смолин. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1987. – 185 с.
68. Стучевский И. А. Зависимое население Древнего Египта [Текст] / И. А. Стучевский ; Акад. наук СССР. Ин-т народов Азии. – М. : Наука, 1966. – 163 с.
69. Стучевский И. А. Земледельцы государственного хозяйства древнего Египта эпохи Рамессидов [Текст] / И. А. Стучевский ; отв. ред. М. А. Коростовцев. – М. : Наука, 1982. – 256 с.
70. Стучевский И. А. Межгосударственные отношения и дипломатия на Древнем Востоке / И. А. Стучевский. – М. : Наука, 1987. – 311 с.
71. Стучевский И. А. Рамзес II и Херихор. Из истории Древнего Египта эпохи Рамесидов / И. А. Стучевский. – М. : Наука, 1984. – 240 с.
72. Ткачук П. Д. Історія первісного суспільства, стародавнього Сходу й античних цивілізацій у термінах, назвах, поняттях і датах : навч.- метод. посіб. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії. – Вип. 2 / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Вид-во обл. друк., 2003. – 174 с.
73. Ткачук П. Д. Історія стародавнього Сходу й античних країн у термінах, назвах, поняттях і датах : тлумач. слов. для студ. іст. ф-тів ін-тутів, ун-тів та вчителів історії / П. Д. Ткачук. – Луцьк : Надстир'я, 1992. – 114 с.
74. Токарев С. А. Религия в истории народов мира / С. А. Токарев; 2-е изд. – М. : Наука, 1965. – 437 с.
75. Тураев Б. А. История Древнего Востока [Текст] : научное издание / Б. А. Тураев. – Мн. : Харвест, 2002. – 752 с.
76. Фрай Р. Наследие Ирана / Р. Фрай. – М. : Наука, 1972. – 467 с.
77. Фрай Р. Н. Зороастрийские представления / Р. Н. Фрай. – М. : Наука, 1972. – 628 с.
78. Фицджеральд С. П. Китай : краткая история культуры / С. П. Фицджеральд. – М. : Евразия, 1998. – 456 с.
79. Федоренко Н. Т. Древние памятники китайской литературы / Н. Т. Федоренко. – М. : Наука, 1978. – 319 с.

80. Феномен восточного деспотизма: структура управления и власти. – М. : Наука, Издат. фирма “Восточная литература”, 1993. – 392 с.
81. Шифман И. Ш. Финикийские мореходы / И. Ш. Шифман. – М. : Наука, 1965. – 82 с.